

Projekt „Institucionalizacija moderne građanske glazbene kulture u 19. stoljeću u Hrvatskoj na području civilne Hrvatske i Vojne Krajine (MusInst19)“ – Temeljne odrednice

Trajanje projekta: 2021.-2025.

Organizacija projekta: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

Financijska potpora: Hrvatska zaklada za znanost

Istraživačka grupa: akademik Stanislav Tuksar (voditelj projekta), dr. sc. Vjera Katalinić, dr. sc. Lucija Konfic, Petra Babić, doktorandica

Mjesta istraživanja: Zagreb, Varaždin, Osijek, Sisak, Križevci, Karlovac, Krk, Petrinja, Bjelovar, Trst, Salzburg, Beč, Prag, Budimpešta

Financijska sredstva: 414.246,00 kn

Proces preobrazbe i modernizacije društva u civilnoj Hrvatskoj (M. Gross, J. Šidak, N. Stančić, A. Szabo) i u Vojnoj Krajini (A. Buczynski) do njezina sjedinjenja s maticom zemljom 1881. i nakon njega, bio je dugotrajan i vodio je k postupnom stvaranju moderne hrvatske nacije i njezine integracije u cjelini. Pojave na području kulture, uključujući i umjetničku glazbu, bile su dio tog procesa, reflektirajući ga na specifičan način i istodobno mu pridonoseći svojim zasebnim sadržajima na idejnom, emotivnom i tvarnom planu. Dosad su takva istraživanja na području umjetnosti provedena uglavnom u sferi književnosti (A. Barac, S. Ježić, M. Šicel, S. Lasić, A. Flaker, I. Frangeš, N. Batušić, D. Jelčić, K. Nemeč i dr.). Na području glazbe te su pojave istraživali od kraja 19., tijekom čitavog 20. i početkom 21. stoljeća pojedini glazbeni povjesničari (F.Ks. Kuhač, B. Širola, J. Andreis, A. Goglia, L. Šaban, L. Županović, D. Franković, V. Katalinić, S. Tuksar, Z. Blažeković, R. Palić-Jelavić, S. Majer-Bobetko i dr.), pri čemu su se neki među njima bavili pojedinačnim pojavama (ustanove, ličnosti, djela), a drugi iznosili prve sintetičke poglede. No, hrvatska historijska muzikologija tek je na pragu poimanja i artikuliranja jedne socijalne povijesti glazbe, a ovaj projekt ima ambiciju da upravo istražujući, dovodeći u vezu i vrednujući privatnu i javnu, individualnu i društvenu komponentu glazbene kulture, dosadašnje spoznaje i obrađenu povijesnu faktografiju nadogradi novim socijalno-povijesnim artefaktima, uvidima i sintezama na planovima primarne glazbene produkcije (kompozicije), njezine reprodukcije (izvoditeljska praksa), društvene recepcije (odjeci i vrednovanje u javnosti) i organizacije (tipovi privatnih i javnih inicijativa, glazbeno školstvo). Dokumentacija o tim aspektima trenutačno je relativno slabo pristupačna, dobrim dijelom neistražena i uopće nije sistematski prikazana u znanstvenoj i široj javnosti, a ovim se projektom po prvi put nastoji

pružiti relevantna i znanstveno obrađena materijalno-dokumentarna baza za poimanje glazbene komponente u stvaranju kulture nastajućeg građanskog društva u kontinentalnoj Hrvatskoj.

U ovome projektu istraživački rad fokusira se na tri tematske cjeline:

- I. Utemeljiteljsko doba – građanska glazbena društva: od 1820-ih nadalje;
- II. Ilirizam i postilirizam: od 1830-ih nadalje;
- III. Glazba, politika i društvo u Vojnoj Krajini: od 1815. do 1881. godine.

U svim trima cjelinama istraživat će se i obrađivati konkretne pojave na domaćem planu i njihov međunarodni kontekst.

U okvirima prve tematske cjeline istraživat će se i obraditi dokumentacija prvih građanskih privatnih glazbenih inicijativa, tj. ideja i praksa njihovih osnutaka: A. Musikverein u Zagrebu (Katalinić, Tuksar); B. Musikverein u Varaždinu (Katalinić, Tuksar); C. Musikverein u Osijeku (Katalinić, Tuksar); D. Società filarmonica u Krku (Katalinić). Statuti tih društava transliterirat će se, prevesti s njemačkog i talijanskog na hrvatski i objaviti tiskom u kritičkim izdanjima. Kao eminentni primjer privatne inicijative obradit će se i kompleks zbirke muzikalija Udina-Algarotti te izraditi i pripremiti za tisak njezin katalog (oko 3500 jedinica). Kao posebnu stavku obradit će se privatno kućno i salonsko muziciranje u Zagrebu (Katalinić, Tuksar, Konfic), gdje bi se istraživalo lokacije, repertoare i društveno značenje ovog specifičnog aspekta polujavno izvođenih glazbenih djela.

U okvirima druge tematske cjeline istraživat će se izravni i posredni odnos između sferâ glazbe i politike na primjerima veza između Lj. Gaja i F. Livadića (Katalinić, Tuksar), V. Lisinskog i J. Jelačića (Tuksar), te općenito u dokumentima banskih vlada i sabora vezanim uz glazbenu problematiku i institucionalizaciju od 1859. do 1871. (za banovanja I. Coroninija, J. Šokčevića i L. Raucha)(Tuksar, Babić, Konfic). Nadalje, nastavit će se na postojeća istraživanja i objavljenu korespondenciju F. Ks. Kuhača s posebnim obzirom na njegovu javno-privatnu umreženost glazbom (Tuksar). Komparativno će se istražiti funkcije nacionalnih opera nastalih sredinom i u drugoj polovici 19. stoljeća u ne-njemačkim zemljama Habsburške monarhije – Hrvatskoj (V. Lisinski, I. Zajc), Mađarskoj (F. Erkel) i Češkoj (B. Smetana), te njihovo mjesto i uloga u konstrukciji nacionalnog u odgovarajućim kulturnim sredinama (Babić). Dodatno će se i posebno intenzivno istraživati tisak na hrvatskome (novine, periodika, monografije) u posljednjim desetljećima 19. stoljeća u Hrvatskoj kao medij u sukreiranju javnog mnijenja, identiteta i kulturnog prostora (Konfic).

U okvirima treće tematske cjeline istraživat će se o kulturnoj politici, te vojnoj i civilnoj glazbi u razdoblju 1815.-1881. u sačuvanoj i dosad nedovoljno proučenoj

dokumentaciji Vojne krajine na lokacijama pukovnija, odnosno teritorijalnih i administrativnih jedinica Glina, Petrinja, Bjelovar, Križevci, Đurđevac, Gradiška, Brod, Slunj, Otočac, Ogulin i Gospić (Babić, Katalinić, Konfic).

Projekt će se provoditi uporabom raznih metoda, ovisno o obrađivanom materijalu, stanju njegove sređenosti i dostupnosti, a u raznim fazama rada na pojedinim temama primjenjivat će se različite i kombinirane metode, ovisno o trenutnim istraživačkim potrebama i zahtjevima. Nakon prve faze *prikupljanja* i nabavke *potrebne literature* i njezina proučavanja, slijedi u nekim područjima istraživanja paralelna metoda *analitičkog pregleda arhivskih izvora* (statuti glazbenih društava; glazbena zbirka Udina-Algarotti; recepcija glazbenog života u zagrebačkim i drugim tiskanim medijima; epistolarna ostavština F. Ks. Kuhača; dokumentacija banskih vlada; arhivi Vojne krajine). Neke teme već su artikulirane na način da imaju ugrađenu *komparativnu metodu*, tj. kvalitativnu usporedbu sa stranim iskustvima i postignućima (funkcije nacionalnih opera u zemljama Habsburške Monarhije).

Sva prikupljena građa (svi tipovi pohranjene literature, popisi arhivskih izvora, rezultati istraživanja i dr.) pohranit će se u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU u Zagrebu, Opatička 18. Ustanovljene baze podataka nadovezat će se na postojeću bazu podataka o F. Ks. Kuhaču (Odsjek za povijest hrvatske glazbe), bazu projekta HRZZ NetMus19, međunarodnu bazu podataka RISM i staviti na raspolaganje već postojećoj općoj bazi podataka o Vojnoj krajini (Hrvatski institut za povijest).

Očekivani znanstveni doprinos je pronalaženje, identifikacija, analiza i interpretacija dokumentacije koja će pokazati i dokazati da je u procesu preobrazbe i modernizacije društva u civilnoj Hrvatskoj i Vojnoj krajini tijekom 19. stoljeća značajnu ulogu u spoznajnom i emotivnom aspektu odigralo i paralelno konstituiranje moderne glazbene kulture s ugrađenim procesima demokratizacije glazbenog obrazovanja, širenja dostupnosti javnih izvođenja, povećanja kvalitete prezentiranja glazbe i dr. Ti su procesi bili dio općeg unapređenja profesionalnih i ljudskih odnosa na području glazbene i opće kulture pretežno urbane, ali dijelom i ruralne populacije.

Doprinos znanstvenom području historijske muzikologije u Hrvatskoj, ali i u širem srednjoeuropskom prostoru, bit će u tome što će se prirediti za objavljivanje dosad većim dijelom nepoznata dokumentacija koja će omogućiti razumijevanje društvene uloge glazbe na određenom području i u određenom vremenu s jedne strane, te, s druge strane, njezino umrežavanje u međusobno ovisan splet kompleksnih društvenih situacija i pojava na području umjetnosti, kulture i znanstvene refleksije o njima.